

KONU ANLATIMI

YAPI BAKIMINDAN BİRLEŞİK FİLLER

Birden fazla kelimedenden oluşan fiillerdir. Birleşik fiili oluşturan kelimeler biri veya her ikisi fiil olabilir.

A. YARDIMCI FİİLLE OLUŞTURULAN BİRLEŞİK FİLLER.

İsim ve isim soylu sözcüklere etmek, olmak, eylemek, kılmak, yapmak vb yardımcı fiillerinin getirilmesiyle oluşturulan birleşik fiillerdir.

İsim + yardımcı fiil

* Tuğlaları dizerken babama yardım yardım edeceğim.

* Yağmurda ıslandığı zamanlarda hasta oluyordu.

* Güneşin doğuşu tüm canlıları mutlu kılıyor.

B. KURALLI BİRLEŞİK FİLLER

Fiil + yardımcı fiil “yeterlik, tezlik, sürerlik ve yaklaşma” olmak üzere dört anlam ifade eder. İki fiil arasına a, e, ı, i, u, ü sesleri girer.

•Yeterlik Fiili

Fiil + “-e” + bil- şeklinde yapılır.

Çok çalışır ve azimli olursa bu işi başarabilir.

Olumsuz: ma olumsuzluk eki ile yapılır ve bazı durumlarda –e bil sonuna eklenir.

Başar-a-bil-i-r → başar-a-ma-z

Yaz-a-bil-i-r-im → yaz-a-ma-y-a-bil-i-r-im

•Tezlik Fiili

Fiil + “-i” + ver- şeklinde yapılır.

Bana bir çay aliver.

•Sürerlik Fiili

Fiil + “-e” + kal-, Fiil + “-e” + gel-, Fiil + “-e” + dur-

Misafirliğe giderken arabada uyuyakalmış.

İnsan gidenin ardından bakakalır.

Simit aladur, ben çay ocağından çayları kapıp gelirim.

Köyün hikayesi eskiden beri bu şekilde anlatılagelmiş.

•Yaklaşma Fiili

Fiil + “-e” + yaz-

Anlam:

Tuğlaları indirirken arabanın üzerinden düşüyordu.

C. ANLAMCA KAYNAŞMIŞ BİRLEŞİK FİLLER

Birleşik fiili oluşturan kelimelerden birinin veya tümünün anlam kaybetmesi ve kelimelerin anlamca kaynaşarak tamamen yeni ve farklı bir anlam kazanmaları sonucu oluşan birleşik fiillerdir. Genellikle deyimler yoluyla oluşturulurlar.

Kendini kaybetmek, hoşuna gitmek, şehit düşmek, değer biçmek, deniz tutmak, hasta düşmek, kural koymak, öğüt vermek, vazgeçmek, varsaymak, öngörmek vb

ALİŞTİRMA

Ders başlamadan kitaplarınızı masada hazır eyleyin.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Bir gün sabaha karşı biz kahvaltı yaparken çıkageldi.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Sonunda tüm gerçekler tezahür etmişti.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

İşlerim bitince yanınıza gelebilir miyim?

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

İnsan güzel şeyler yaşadıkça düşünceli oluyor.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

İpe sapa gelmez sözleriyle onu oyuncak yaptılar.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Doktor bey bu hastadan sonra sizinle ilgilenebilir.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Çocukları oyun parkının orada kaybettik.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Köşeyi döner dönmez evlerin arasından köpek çıkıverdi.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Ona son kez sevdiğini söylemediği için kahroldu.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Sınavdaki ilk soru gözünü korkuttu.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Yazı yazmak konusunda bileğine güvenir.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Çözdükleri testleri masanın üzerine bırakıvermişler.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Çocuğun yaşadığı olaylara vicdanım elvermiyor.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Aslında istediği fırsat ayağına gelmiş

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Bir ona izin vermeden hiçbir yere gidemez.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

Yarışma için ikinci kattaki danışmaya başvuracaksınız.

Yardımcı Kurallı Anlamca Kaynaşmış

ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

-et, -ol, -eyle, -kıl fiilleriden sonra gelerek
..... fiilleri oluştururlar.

Kurallı birleşik fiiller,,
..... olarak dörde ayrılır.

..... birleşik fiiller genellikle
deyimlerden oluşurlar.

En az kelimedenden oluşan fiillere
fiil denir.

Aşağıdaki kurallı birleşik fiillerin türünü karşlarına yazınız.

Kalakal-	Ativer-
Gelemez	Yapadur-
Konuşuver-	Bakagel-
Keseyaz-	Çözebil-
Çalışagel-	Döküleyaz-
Gitmeyiver-	Bitebilir-

Aşağıdaki metinde yer alan birleşik fiilleri bularak alttaki alana yazınız.

Hasat zamanı geldiğinde fındıklar altın gibi sararır. Bahçesine erken başlayanlar bu sararmayı göremez. Toplayiverir fındığını erkenden, yangından mal kaçırrır. Halbuki fındığın yere dökülmesini bekleyenler; diğerleri toplayadursun, bu sarımtırak güzelliğin zevkine varır. Hatta bazıları altın topladığını düşünerek zevkle toplar fındığını.

Metinde yer alan birleşik fiiller:

.....
.....
.....
.....
.....

TEST

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca kaynaşmış birleşik eylem vardır?

- A) Kitap okumaktan asla vazgeçmem.
- B) Topladıkları mısırları çuvallara ativerdiler.
- C) Baraj yapılıncaya suyun altında kaybolacak.
- D) Sabah uyanamazsan seni arayabilirim.

2. Aşağıdakilerden hangisinde "sürerlik" anlamı veren birleşik eylem yoktur?

- A) Manzaranın güzelliğine bakakaldım.
- B) Bu yaşananları aranızdan kim unutabilir?
- C) Biz bavulları getiririz, sen gidedur.
- D) Eskiden beri askerlik maceralarını anlatagelir.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı bir birleşik eylem vardır?

- A) Oğlunu bugün askere yolcu edecek.
- B) Sonunda bu çocuğu adam edecek.
- C) İyi beslenemezse hasta olacak.
- D) O gittiğinde ardından bakıp kalacak.

4. Aşağıdakilerden hangisinde yardımcı eylemle yapılmış birleşik eylem vardır?

- A) Kendine bakınca gençleşiverdi.
- B) Burada geç saate kadar bekleyemem.
- C) Çalıştıkça kendi mesleğine âşık oldu.
- D) Duvarın dibinde öylece kalakalmış.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yeterlik" eylemi kullanılmıştır?

- A) Akşam olduğunda ondan haber aliverdi.
- B) Bundan sonra okumaya zaman ayırabilecekti.
- C) Anılar aklına geldiğinde öylece durakaldı.
- D) Dergilerin arasından biri dikkatimi çaktı.

6. Aşağıdaki dizelerden hangisinin yüklemi birleşik eylemdir?

- A) Kuşlar uçar uzak ve sıcak diyarlara.
- B) Seyrettim yıldızların gökyüzünde asılmasını.
- C) Gül getiriyorsun bana güzel bir sabahtan.
- D) Sevgi gibi filizleniyorsun gönül toprağımında.

"Bir eylemin yardımcı eylem sayılması için kendisinin belli anlamı olmamalı, sonuna geldiği ad soylu sözcüğe eylem anlamı katmalıdır."

7. Aşağıdakilerden hangisi, bu kurala örnek gösterilemez?

- A) İstedikleri olmayınca inat ediyor.
- B) Yemek yaparken etrafına dikkat etmiyor.
- C) Ağaçtaki incirlerin hiçbiri henüz olmamıştı.
- D) Koltuk eğimli olunca rahat oluyor.